

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«ҒҮЛЫМ ЖАҢЕ БІЛІМ - 2025»
XIX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«ҒҮЛЫМ ЖАҢЕ БІЛІМ - 2025»**

**PROCEEDINGS
of the XX International Scientific Conference
for students and young scholars
«ҒҮЛЫМ ЖАҢЕ БІЛІМ - 2025»**

**2025
Астана**

УДК 001(06)
ББК 72я631
F96

**«ǴYLYM JÁNE BILIM – 2025» студенттер мен жас ғалымдардың
XX Халықаралық ғылыми конференциясы = XX Международная
научная конференция студентов и молодых ученых «ǴYLYM JÁNE
BILIM – 2025» = The XX International Scientific Conference for
students and young scholars «ǴYLYM JÁNE BILIM – 2025». – Астана:
– 3813 б. - қазақша, орысша, ағылшынша.**

ISBN 978-601-08-5373-7

**Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас
ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті
мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.**

**The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young
researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities. В сборник
вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по
актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.**

УДК 001(06)
ББК 72я431
F96

ISBN 978-601-08-5373-7

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2025

**СЕКЦИЯ БӨЛІМІ 10.1 МЕМЛЕКЕТ ЖӘНЕ ҚҰҚЫҚ ТЕОРИЯСЫ МЕН ТАРИХЫ,
КОНСТИТУЦИЯЛЫҚ ҚҰҚЫҚ**

1470.	Асылбекова А.А.	Правовое регулирование искусственного интеллекта: зарубежный опыт и перспективы для Казахстана	6308
1471.	Аширбекова А.Б.	Қазақстан Республикасында Ұлттық алдын алу тетігі жүйесі	6314
1472.	Амирова Б.К.	Қазақстандағы жинақтаушы зейнетақы заңнамасының тарихи эволюциясы	6316
1473.	Бейбітұова І.Б.	Медицина қызметкерлерінің құқықтық жауапкершілігі	6319
1474.	Байтерекова К.Б., Ескендерова Г.Т.	Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік сақтандыру жүйесінің қазіргі жағдайы	6323
1475.	Егежанова Д.Р.	О влиянии нормативной практики Верховного суда Республики Казахстан на административное судопроизводство	6326
1476.	Есентемирова А.М.	Некоторые вопросы становления законодательства о высшем и послевузовском образовании в Республике Казахстан	6330
1477.	Еркін Ә.	Коррупция и правовые методы борьбы с ней	6340
1478.	Жармаханбетова Б.А.	Права коренных народов и недропользование: проблемы соблюдения и защиты прав при добыче природных ресурсов на их территориях	6345
1479.	Жолдасбек М.Б.	Қазақстан Республикасындағы Конституциялық реформа: өзгерістерді талдау және олардың құқықтық жүйеге әсері	6348
1480.	Жеңіс Е.Е.	Салық заңнамасын жетілдіру мәселелері	6353
1481.	Жанаев Е.А.	Роль морали в правовых решениях и законодательных актах	6357
1482.	Кажтай А.Н.	Қауіпті құқықбұзушылықтардың қоғамға әсері	6360
1483.	Карсибек С.А.	ҚР Алқабилер сотының құқықтық жағдайы және шетел мемлекеттерімен салыстырмалық ерекшеліктері	6364
1484.	Көбеген А.М.	Әлеуметтік әл-ауқат пен қоғамның өркендеуінің құқықтық аспектілері	6367
1485.	Кошкенбек Б.Б.	Шетелде оқыту бағдарламаларын құқықтық реттелуі	6371
1486.	Қалыбаева А.Ә.	Қазақстандағы жаза қолданудың құқықтық санаға әсері	6377
1487.	Қалқазбек Н.Е.	Қазіргі заманғы құқық саласының өзекті мәселелері мен даму перспективалары	6380
1488.	Маликов Ж.Н.	Қазақстан Республикасының Конституциялық сот институтының қалыптасуы және қызметі	6383

1489.	Маратов А.Б.	Роль юристов защиты прав юридических лиц	6385
1490.	Отыншиева Г.	Құқықтық сана және мәдениеттің арақатынасы	6387
1491.	Роман К.Д.	Законодательные основы обеспечения информационной безопасности детей в Казахстане: вызовы цифровой эпохи	6390
1492.	Сұңғатов С.С.	Цифрландырудың азаматтардың әлеуметтік-экономикалық құқықтарын іске асыруға тигізетін ықпалы	6392
1493.	Салиханов А.Б.	Социальные барьеры реинтеграции бывших заключённых в Казахстане: причины стигматизации и пути преодоления	6396
1494.	Турегелдиев Б.У.	Жоғарғы соттың нормативтік қаулыларының құқықтық алаңдағы ықпалы	6402
1495.	Тәуірғалиева А.Б.	Киберқауіпсіздік: қылмыстардың алдын алу және заңнамалық шаралар	6405
1496.	Табанова Ж.А.	Защита прав женщин: международный аспект	6409
1497.	Тәжі Ә.Т.	Цифровизация прав граждан РК	6413
1498.	Тигай Б.А.	Проблемы налогового правоприменения в РК	6415
1499.	Шоманова К., Ясинова Д.	Адам құқықтарының қорғалуы және заңнамалық реттелуі	6423
1500.	Ібіжан Г.Ә.	Проблемы организации правовой помощи детям с ограниченными возможностями здоровья	6427
1501.	Yagmussova A.F.	The concept and types of social guarantees and the grounds for their provision under labor legislation	6431

СЕКЦИЯ БӨЛІМІ 10.2 АЗАМАТТЫҚ ЖӘНЕ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ҚҰҚЫҚ

1502.	Алмагамбетов М.	Кәсіпкерлердің құқықтары мен оның қорғалуы	6436
1503.	Булатова Л.Б.	Жасанды интеллектпен жасалған туындылардың құқықтық мәртебесі	6440
1504.	Ибрашев А.М.	Искусственный интеллект в трудовом праве: перспективы, риски и возможности	6443
1505.	Искаков Р.А.	Правовая природа договора о государственных закупках товаров в Республике Казахстан	6446
1506.	Көбеген А.М.	Әлеуметтік әл-ауқат пен қоғамның өркендеуінің құқықтық аспектілері	6452
1507.	Мырзаханов Ә.Е.	Қазақстан Республикасындағы ресми наградалар жүйесі: толықтырулар мен	6456

		өзекті мәселелер	
1508.	Нургалиева М.Е.	Трудовые права женщин и равенство на рабочем месте. Дискриминация как барьер для экономического прогресса	6459
1509.	Рустами-Кадырбекова Ж.	Ретроспективный анализ правового регулирования в области социального обеспечения	6464
1510.	Сураганова Д.Д.	Правовое регулирование игорного бизнеса в Республике Казахстан	6468
1511.	Третьяк М.В.	Тенденция к сокращению рабочего времени в развитых странах: баланс между производительностью и качеством жизни	6471
1512.	Третьякова Ж.В.	К вопросу имущественных правоотношений родителей и детей по законодательству Республики Беларусь	6475
1513.	Тыныбек кызы А.	Гибкие формы занятости в Казахстане и Кыргызстане: правовое регулирование дистанционной работы и самозанятости	6478
1514.	Тюлегенова А.А.	Правовые аспекты использования земли	6481

СЕКЦИЯ БӨЛІМІ 10.3 ҚЫЛМЫСТЫҚ СОТ ІСІН ЖҮРГІЗУ ТҮЛҒАНЫҢ, ҚОҒАМ МЕН МЕМЛЕКЕТТІҢ МҮДДЕЛЕРІН ҚОРҒАУДЫҢ МЕХАНИЗМІ РЕТІНДЕ

1515.	Азенова С.Р.	Сот сараптамасын тағайындау мен жүргізу: қылмыстық процестегі маңызы және жетілдіру жолдары	6485
1516.	Абдықадыр А.Б.	Қылмыстық әділет жүйесіндегі цифрлық технологиялар мен жасанды интеллект	6488
1517.	Байносерова А.Г.	Қолжазба сараптамасы дәлелдеу құралы ретінде: жаңа әдістер мен шешілмеген мәселелер	6495
1518.	Бахыт І.Б.	Уголовное судопроизводство как механизм защиты интересов личности, общества и государства	6500
1519.	Жакишева Д.К.	Арнайы білім және оларды қылмыстарды тергеу кезінде қолдану нысандары	6504
1520.	Жұмадулла Қ.Ф.	Жасанды интеллект пен криминалистика: қылмысты ашудағы жаңа дәуір	6508
1521.	Маратова А.М.	Понятие судебно-биологической экспертизы и ее значение для установления обстоятельств уголовного дела	6510
1522.	Шариф М.Қ.	Психологиялық портретті құру: сот сараптамасында қолдану тәжірибесі	6514
1523.	Жунусов Д.С.	Совершенствование качества судебных экспертиз: организационно-правовой подход	6517
1524.	Khamidullina R.	Jury Trials in the Criminal Justice System: A Comparative Analysis of the U.S. And	6520

		Kazakhstan Models	
1525.	Киікбай Б.С.	Онлайн алаяқтық қылмыстық құқық бұзушылықтарын тергеп-тексерудің өзекті мәселелері	6523
1526.	Салимжуаров Г.Ф.	Перспективы использования искусственного интеллекта в производстве судебных экспертиз	6528
1527.	Серіктай Н.Ө.	Тергеушінің жеке басының кәсіби-психологиялық сипаттамасы	6531

СЕКЦИЯ БӨЛІМІ 10.4 ҚЫЛМЫСТЫҚ САЯСАТ ЖӘНЕ ҚЫЛМЫСТЫҚ ЗАҢНАМА: ЗАМАНАУИ СЫН-ҚАТЕРЛЕР ЖӘНЕ ОЛАРДЫ ШЕШУДІҢ ТИІМДІ ЖОЛДАРЫ

1528.	Адильхан Х.Б.	Қылмыс пен жазаның психологиялық қырлары: кінә және жауапкершілік сезімі	6536
1529.	Арзанбекова К.Қ.	Геноцид және оның халықаралық құқықтағы орны	6538
1530.	Ахметжанова А.А.	Правовое обеспечение информационной безопасности Республики Казахстан: вызовы и перспективы	6540
1531.	Айзак А.Ж.	Әлеуметтік факторлар мен экономикалық қысымның қылмысқа ықпалы	6544
1532.	Әжібекова А.Е.	ҚР жасөспірімдер арасындағы буллингке қарсы шаралар мен шетелдік тәжірибе	6546
1533.	Болатбекова А.А.	Қылмыс пен жазаның қоғамдағы әлеуметтік-мәдени ықпалы	6552
1534.	Бөлебай А.Б.	Қазақстан Республикасында кәмелетке толмағандарға қатысты зорлық-зомбылық қылмыстарының алдын алу мәселелері	6555
1535.	Дүйсен Қ.А.	Адам саудасының құрбандарын анықтау және қорғау механизмдері	6563
1536.	Карсибек С.А.	Жыныстық қолсұғылмаулыққа қарсы жасалған қылмыстардың латенттілігі: себептері және шешу жолдары	6566
1537.	Кенеспек Д.М.	Қазақстан Республикасындағы қылмыстардың қайталану себептері мен алдын алу жолдары	6569
1538.	Кийкбай Н.К.	Жалған ақпарат тарату және оның қылмыстық-құқықтық салдарлары: ақпараттық кеңістікте қауіпсіздік пен жауапкершілік мәселелері	6572
1539.	Кожанова Д.Р.	Реформа уголовного законодательства Республики Казахстан: анализ реализации положений концепции УК 2014 года через призму десятилетнего опыта	6575
1540.	Көбейсін Ө.Т.	Кінә мен оның қос нысаны: қазіргі қылмыстық құқықтағы ерекшеліктер мен проблемалар	6578
1541.	Койчубекова А.А.	Уголовная ответственность за	6580

		насильственные действия сексуального характера	
1542.	Қабдылова А.Қ.	Кибербуллингтың алдын алудың құқықтық мәселелері	6585
1543.	Мырзаханов Ә.Е.	Қазақстан Республикасындағы ресми наградалар жүйесі: толықтырулар мен өзекті мәселелер	6590
1544.	Орынбай Ш.А.	Кәмелетке толмағандардың қылмыстық жауапкершілігі	6593
1545.	Сайлаубек М.Ж.	Қылмыстық құқықтағы өзін-өзі қорғау шегінің әлеуметтік және құқықтық аспектілері	6597
1546.	Төрехан А.Ә.	Тұрмыстық зорлық-зомбылық; қылмыстық жауаптылық және әділ жаза тағайындау мәселелері	6600
1547.	Тюлегенова А.А., Куатова Р.Е.	Совершествование превентивных мер в рамках реализации антикоррупционной политики в РК	6607

СЕКЦИЯ БӨЛІМІ 10.5 ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЖАРИЯ ҚҰҚЫҚ: ЖАҢА ҚАУІП-ҚАТЕРЛЕР ТЕГЕУРІНДЕРІ

1548.	Алиев Е.	Правовое регулирование международных железнодорожных перевозок в Республике Казахстан	6611
1549.	Аршабаева Р.С.	Заманауи құлдықпен күрестегі халықаралық құқықтың тиімділігі мен мәселелері	6616
1550.	Данияр Ә.А.	Роль международных организаций в урегулировании вооруженных конфликтов	6620
1551.	Кабдрахманов А.Е.	Анализ правового регулирования защиты прав трудовых мигрантов: опыт Казахстана и России в контексте международных стандартов	6626
1552.	Qodirova T.R.	The role of the United Nations High Commissioner for refugees in protecting refugee rights	6631
1553.	Медетова М.Б.	Азаматтық авиациядағы алғашқы халықаралық қауіпсіздік стандарттары: пайда болу және тарихи негіздері	6634
1554.	Мыктыбаева Д.А.	Регулирование вопросов трудовой деятельности трудящихся-мигрантов в международных соглашениях Республики Казахстан	6640
1555.	Мырзаханов Ә.Е.	Қазақстан Республикасындағы ресми наградалар жүйесі: толықтырулар мен өзекті мәселелер	6645
1556.	Рублевский А.А.	Этическая дилемма статуса эмбриона	6648
1557.	Тулеген А.С.	Правовые проблемы назначения и исполнения наказания в деятельности международных уголовных трибуналах ad hoc	6652

**10.6 ХАЛЫҚАРАЛЫҚ КОММЕРЦИЯЛЫҚ АРБИТРАЖ ЖӘНЕ ЦИФРЛАНДЫРУ
ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЖЕКЕ ҚҰҚЫҚ**

1558.	Акынов Д.М.	Правовые механизмы обеспечения исполнения обязательств государствами-членами ЕАЭС	6657
1559.	Ануарбек А.	Применение блокчейн-технологий в международном коммерческом арбитраже: правовые вызовы и перспективы	6661
1560.	Жаксылыков К.К.	Особенности правового регулирования отношений, возникающих из международного договора купли-продажи товаров	6665
1561.	Каримова Ф.Х.	Защита персональных данных в международном частном праве	6669
1562.	Мирзоева М.М.	К вопросу о сущности деловой репутации	6675
1563.	Раджабов М.Д.	Трудовые права иностранных граждан в международном частном праве	6679

10.7 ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ҚҰҚЫҚ ЖӘНЕ БҰҰ-НЫҢ ТҰРАҚТЫ ДАМУ МАҚСАТТАРЫ

1564.	Ануарбек А.	Международное экологическое правосудие: теоретические основы и практические аспекты	6683
1565.	Burieva M.S.	The role of international organizations in regulating the use of water resources of transboundary rivers and lakes	6687
1566.	Nasreddinzoda N.	The role of regional organizations in achieving the SDGs: international legal aspects	6691
1567.	Шалгымбаева А.Н.	Комиссия международного права ООН: регулирование экологических аспектов вооруженных конфликтов	6693

СЕКЦИЯ 11**АРХИТЕКТУРА И СТРОИТЕЛЬСТВО****ПОДСЕКЦИЯ 11.1 СТРОИТЕЛЬСТВО**

1568.	Аманжолова Ш.Ф.	Қарқынды құрылыс жағдайындағы Астана қаласының жер асты сулары деңгейінің өзгерісін болжау	6698
1569.	Батирбекова А.Т.	Численное моделирование работы стены в грунте с распорной системой в условиях плотной застройки	6702
1570.	Бекетов Д.Н.	Энергоэффективность в строительстве: симуляция влияния ориентации зданий на потреблении энергии в Астане	6707

9. Қазақстан Республикасының 1995 жылғы 30 тамыздағы Конституциясы (2024 жылғы жағдай бойынша өзгерістермен және толықтырулармен).
10. Angwin, J., Larson, J., Mattu, S., & Kirchner, L. (2016). Machine Bias: There's software used across the country to predict future criminals. And it's biased against blacks. ProPublica.
11. The Council of Europe. CAHAI – Ad hoc Committee on Artificial Intelligence: Feasibility Study. Strasbourg, 2021.
12. Surden, H. (2019). Artificial Intelligence and Law: An Overview. Georgia State University Law Review, 35(4), 1305–1338.
13. Susskind, R. (2019). Online Courts and the Future of Justice. Oxford University Press.
14. Zhang, B. et al. (2020). China's Smart Court System: AI and the Future of Rule of Law. Tsinghua China Law Review, 12(1), 25–46.

УДК 343.9

ҚОЛЖАЗБА САРАПТАМАСЫ ДӘЛЕЛДЕУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ: ЖАҢА ӘДІСТЕР МЕН ШЕШІЛМЕГЕН МӘСЕЛЕЛЕР

Байносерова А.Г.

*Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық
университеті*

*«7М04209 – Сот сараптамасы» білім беру
бағдарламасы бойынша магистранты
mvzhn25@gmail.com*

*Ғылыми жетекші: қылмыстық-құқықтық
пәндер кафедрасының меңгерушісі, PhD
докторы*

Муратова А.Ж.

Қолжазба сараптамасы қылмыстық (азаматтық) іс жүргізудегі дәлелдеу жүйесінде маңызды орын алады. Құжаттарды қолдан жасау, алаяқтық, бопсалау және құқық бұзушылықтың нақты мән-жайларын ашуда айрықша рөл атқарады. Оның негізгі мақсаты — қолмен жазылған мәтіннің немесе қолтаңбаның орындаушысын анықтау. Дәстүрлі әдістермен қатар, технологиялық даму мен құқықтық реформалар аясында сараптама тәсілдері жетіліп, жаңа әдістер енгізілуде. Алайда, осы салада шешуді қажет ететін бірқатар өзекті мәселелер бар. Осы мақалада қолжазба сараптамасының қазіргі мүмкіндіктері, өзекті мәселелері мен оларды шешу жолдары қарастырылады.

Қолжазба сараптамасының теориялық және құқықтық негіздері.

Қолжазба сараптамасы — сотқа дейінгі тергеп-тексеру немесе сот тергеуі шеңберінде жүргізілетін криминалистикалық сараптамаларының бірі.

Қазақстанда сот сараптамаларын жүргізудің құқықтық негіздері келесі нормативтік актілерде айқындалған:

- ҚР Қылмыстық-процестік кодексі;
- ҚР Азаматтық процестік кодексі;
- Қазақстан Республикасының Әкімшілік рәсімдік-процестік кодексі; Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексі
- «Нотариат туралы» Қазақстан Республикасының Заңы;
- «Сот-сараптамалық қызмет туралы» ҚР Заңы;
- ҚР Әділет министрлігінің бұйрықтары мен әдістемелік нұсқаулықтары.

Сараптамалар ҚР Әділет министрлігіне қарасты Сот сараптамалары институтында немесе тиісті лицензиясы бар жеке сарапшылармен жүргізіледі. Сарапшының қорытындысы дербес дәлелдеме ретінде қарастырылады және сотта өзге дәлелдемелермен қатар бағаланады.

Сараптаманы жүргізу құқығы тек арнайы ғылыми білімі бар және заңда белгіленген өзге де талаптарға сай келетін, өзіне сот сараптамасын жүргізу тапсырылған, іске мүдделі емес жеке тұлғаға жүктеледі [1].

Жазу мен қолтаңбаны сот-сараптамалық зерттеудің мәні - қолжазбалық құжаттарды, жазбалар мен қолтаңбаларды зерттеу кезінде арнайы ғылыми білімдердің көмегімен белгілі бір фактілерді, жағдайларды анықтау болып табылады.

Тікелей объектілеріне - зерттеуге жататын қолжазба мәтіндері немесе олардың бөліктері, жазбалар (әріптік немесе сандық) және құжаттардың түпнұсқасындағы жазуды әдейі өзгертумен байланысты немесе байланысты емес, жазып отырған адамға үйреншікті немесе үйреншікті емес жағдайда орындалған қолтаңбалар жатады.

Қолжазба сараптамасының негізгі міндеттері идентификациялық (сәйкестендірушілік) және диагностикалық болып бөлінеді.

Идентификациялық (Сәйкестендірушілік) міндет – бұл қолмен жазылған мәтіндерді, мәтіннің жеке үзінділерін, жазбаларды (әріптік немесе сандық) және қолтаңбаларды нақты орындаушысын анықтау, сондай-ақ әртүрлі мәтіндерді, мәтіндердің жекелеген үзінділерін, жазулар мен қолтаңбаларды бір немесе бірнеше адамдардың орындау фактісін анықтау.

Диагностикалық міндет – бұл жазудың әдеттен тыс ішкі (толқу, күйзелу жағдайы, ауру, алкогольді мас болу, жасқа байланысты өзгерістер және тағы басқа) және сыртқы (жазған қолдың, жартылай жатқан кездегі қолайсыз жағдайы, көлеңке бөлме, қозғалыстағы транспорт және тағы басқа) жағдайдың орындаушыға әсер ету фактісін анықтау [2].

Жаңа технологиялар мен әдістер:

Сандық талдау және бейнелерді өңдеу

Жоғары ажыратымдылықтағы сканерлер, видеоспектралды компараторлар мен арнайы бағдарламалар құжат бейнесін бірнеше есе үлкейтіп, ең ұсақ белгілер мен үзілістерді анықтауға мүмкіндік береді.

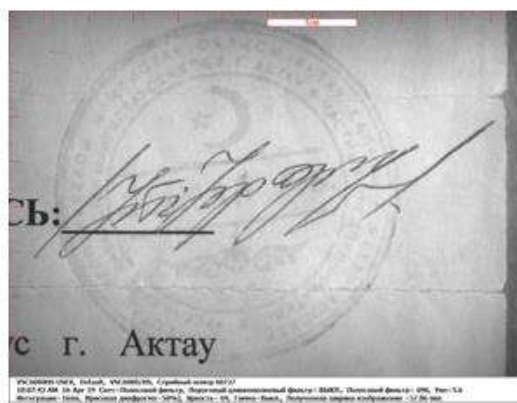
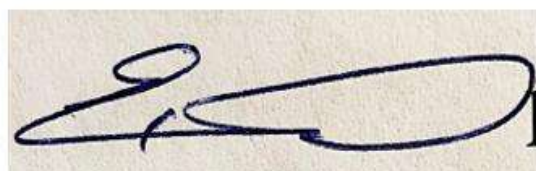
Мысалы:

Суреттер видеоспектралді компаратор VSC-6000 foster+freeman көмегімен түсірілген, шарттары: жарық үстінен және қиғаш түскен, ИҚ сәулелі жарық түсірілген.

Суреттер видеоспектралді компаратор VSC-6000 foster+freeman көмегімен түсірілген, шарттары: зерттелетін қолтаңба, үлгі, зерттелетін қолтаңба мен үлгі беттестірілген.

Суреттер видеоспектралді компаратор VSC-6000 foster+freeman көмегімен түсірілген, шарттары: жарық үстінен және қиғаш түскен, ИҚ сәулелі жарық түсірілген.

2. Кешенді сараптамалар

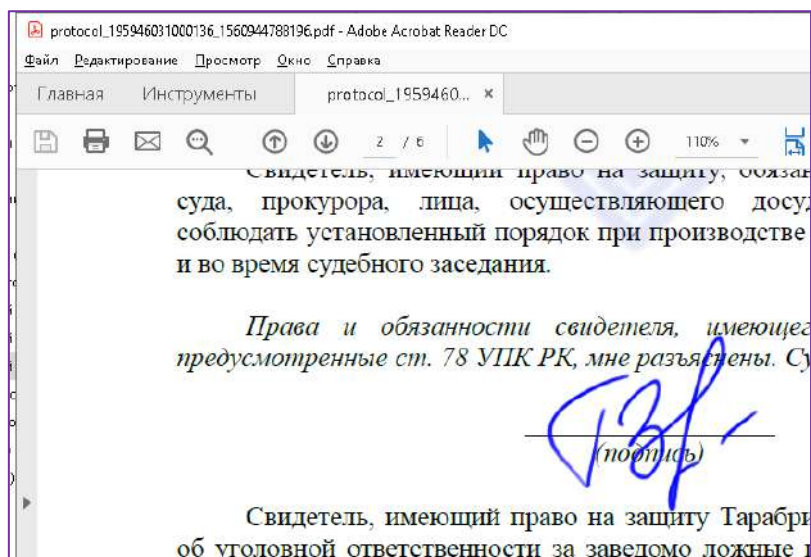
Сот сараптамалары тәжірибесінде қолжазба сараптамасы мен компьютерлік технология құралдарын сот-сараптамалық зерттеу кешенді түрде тағайындалады. Бұл сараптама түрі е-Қылмыстық іс құжаттарын рәсімдеу барысында жіберілген алаяқтық істер бойынша жүргізіледі.

е-Қылмыстық іс құжаттарын рәсімдеу кезінде «Wacom» графикалық планшетіне стилус қаламсабымен қолтаңба қойылады және ол цифрлік қолжазбалық қолтаңба деп аталы.

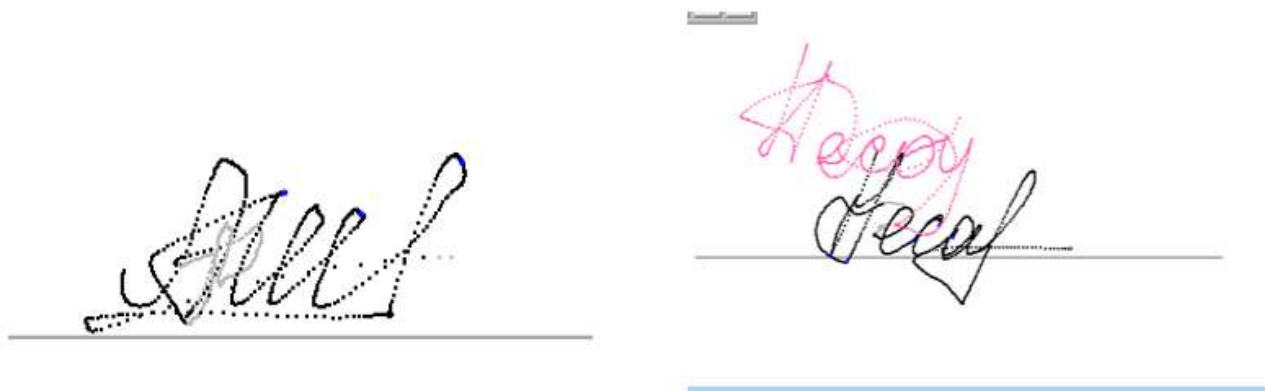
Компьютерлік технология құралдарын сот-сараптамалық зерттеу файлдарды (атауы көрсетіледі) құрудың күні мен уақыты қандай екенін анықтайды.

Қолжазба сараптамасының міндеті - цифрлік қолжазбалық қолтаңбаның нақты орындаушысын анықтау болып табылады [3].

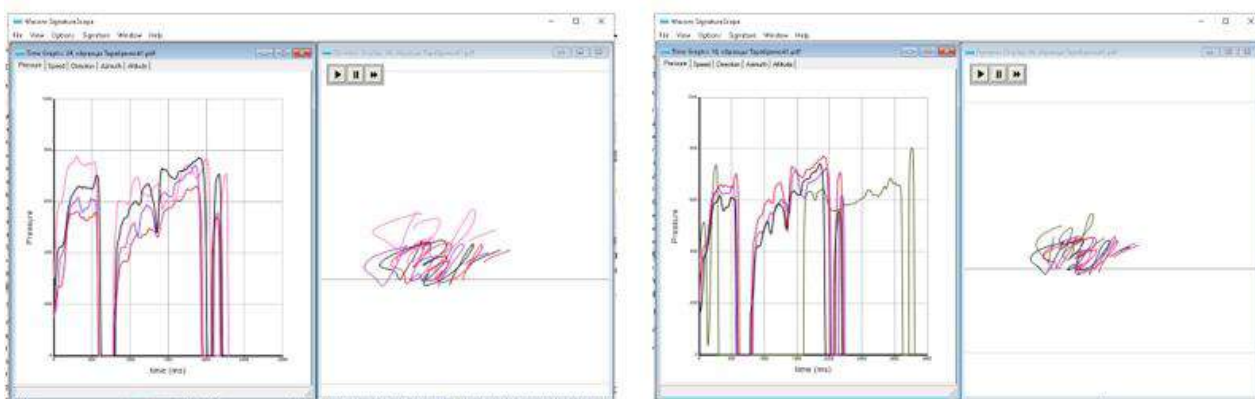
Мысалы:

Зерттелетін цифрлік қолжазбалық қолтаңба

Зерттелетін цифрлік қолжазбалық қолтаңбаны орындау кезіндегі стилус қаламсабының планшет бетінің үстіндегі дәлелсіз қозғалыстары сұр түсті түспен көрсетілген.

Зерттелетін цифрлік қолжазбалық қолтаңбаны орындау кезіндегі стилус қаламсабының басылу күші мен уақыт жылдамдығының қатынасының графигі көрсетілген.

Өзекті мәселелер мен шешілмеген сұрақтар

1. Технологиялық қолдан жасаулардың көбеюі

Графикалық планшеттер мен 3D принтерлердің көмегімен жасалған қолтаңбаларды зерттеу мүмкін емес, себебі:

- қолжазба сараптамасының әдістемесіне сай, орындалған қолтаңба алдынала дайындықпен орындалған – орындалмағанын анықтау үшін жүргізетін сот-техникалық сараптама міндетті түрдегі кезекке жатады. Ал, көшірме бойынша сараптаманың бұл түрін жүргізу мүмкін емес.

- көшірме бойынша жазуға әсер еткен жағдайларды анықтау мүмкін емес.

- қазіргі заманғы фотографиялық және көшірме- көбейту аппараттарының функционалдық мүмкіндіктерінің деңгейі, әр түрлі құжаттардан кесіп алып монтаждау мүмкіндігіне ие.

Мұндай жағдайларда тек ықтимал қорытынды беруге болады, алайда оның нәтижелерін сотта дәлел ретінде қабылдау тағы да мәселе туғызады.

Сондықтан, ҚР ӘМ Сот сараптамалары орталығының іс жүзіндегі тәжірбиесіне сай, қолжазба сараптамасы құжаттардың көшірмесі бойынша зерттеу жүргізбейді.

2. Даму жолдары

IT-технологияның дамуымен байланысты көптеген іс құжаттарын рәсімдеу кезінде цифрлік қолжазбалық қолтаңбалар қойылады. Сондықтан қолда бар әдістемені басқада графикалық планшеттерінде стилус қаламсабымен қойылған цифрлік қолжазбалық қолтаңбаларды зерттеуге бейімдеу қажет.

жасанды интеллектті қолдануға қатысты құқықтық базаны әзірлеу;

криминалистика мен IT-технологияны қатар меңгерген жаңа буын сарапшыларын даярлау;

Қолжазба сараптамасы өзінің көпжылдық тарихына қарамастан, дәлелдеу құралы ретінде өзектілігін жоғалтқан жоқ. Қазіргі технологиялар оның мүмкіндіктерін кеңейтіп, дәлдігін арттырып, күрделі жалған құжаттарды анықтауға жол ашады. Алайда бұл салада шешілмеген мәселелер де жеткілікті: сараптаманың техникалық құрылымдарын жаңарту және әдістемелерді жаңарту қажет. Қолжазба сараптамасы заманауи құқық жүйесінде өз маңызын сақтап қалуы үшін ғылыми, құқықтық және техникалық тәсілдердің үйлесімді дамуы қажет.

Қолданылған материалдар:

1. «Сот-сараптама қызметі туралы Қазақстан Республикасының Заңы 2017 жылғы 10 ақпанындағы №44-VI ҚРЗ

2. Сот сараптамасы органдарында сот сараптамалары мен зерттеулерді ұйымдастыру және жүргізу қағидаларын бекіту туралы. Қазақстан Республикасы Әділет министрінің 2017 жылғы 27 сәуірдегі № 484 бұйрығы.

3. «Методика комплексного исследования подписи выполненной с помощью графического планшета со стилус ручкой «Wacom»». Нур-Султан 2019.